

פרפראות

פאר

פרשת ויחי תשפ"ב

מה ראית

להשחית שערך

הנאה מבואר

ע"ד המהרש"א

סוכה נ"ב

פרפראות פאר

מה ראית להשחית שערך הנאה מבואר ע"ד המהרש"א סוכה נ"ב אות ו'

עמוד א' מפתח נושאים פרשת ויחי תשפ"ב

א, שבעת פלאי תבל נעשו בעולם אחד מהם הוא הנה אביך חולה פרדר"א
 ב, יעקב אבינו ביקש על החולי כדי להביא שלום
 ג, פירוש נפלא מסבו של החיד"א בפסוק ראה פניך לא פללתי
 ד, ביאור הענין שנתן ידו על שמאלו שהוא הבכור ע"ד תלמידי האריז"ל
 ה, פחוז כמים אל תותר מרמז לאותו נזיר מן הדרום שהשחית שערך
 ו, מה ראית להשחית שערך הנאה מבואר ע"ד המהרש"א סוכה נ"ב
 ז, בן פורת יוסף בן פורת עלי עין ההבדל בין זרעא דיוסף למזרעא דיוסף
 ח, ביאור אומרים ז"ל ומחוקק מבין רגליו אלו בני בניו של הלל
 ט, לקרות קריאת שמע בזמנה למדנו מבלעם ולמה לא מיעקב אבינו
 י, גור אריה יהודה למה השווה יעקב את יהודה לקטן מתוך חמש האריות
 יא, ההבדל בין חמור נוער לחמור נוהק וביאור יששכר חמור גרם
 יב, משום שאינם קוראים לבני אדם חמור לפיכך הם יודעי בינה, בצחות
 יג, יש לתת טעם למה לא הצליח פרעה ללמוד לשון הקודש
 יד, ביאור יעקב אבינו לא מת וחיים עד העולם
 טו, יששכר חמור גרם ג' פירושים שונים למשלחי הרגל השור והחמור
 טז, החזקת תורה קודם ללימוד התורה נשאת ונתת באמונה קבעת עתים לתורה
 יז, ביאור בספר עולת אהרון בדברי רש"י ציפית לישועה לדברי הנביאים

א, שבעת פלאי תבל נעשו בעולם אחד מהם הוא הנה אביך חולה פרדר"א

כתיב (בראשית מ"ח א') "ויהי אחרי הדברים האלה ויאמר ליוסף הנה אביך חולה"

איתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק נ"ב), שבעה מופתים פלאיים נעשו בעולם שלא נראו כמותן, ואלו הן,

אברהם אבינו ניצול מכבשן האש

המופת הראשון, מיום שנבראו שמים וארץ לא היה אדם ניצול מכבשן האש, עד שבא אברהם אבינו וניצול, וראו כל מלכי ארץ ותמהו שלא היה כמהו משנברא העולם,

שרה יולדת לתשעים שנה

המופת השני, מיום שנברא העולם לא היתה אשה יולדת לתשעים שנה, עד שבאת שרה אמנו וילדה לתשעים שנה, וראו כל מלכי הארץ ותמהו ולא האמינו.

שיבה נזרקה בבני אדם

המופת השלישי, שמיום שנבראו שמים וארץ לא נזרקה שיבה בבני אדם, עד שבא אברהם אבינו ובו נזרקה שיבה, ותמהו שלא ראו כמותו מיום שנברא העולם.

איתא בגמרא (בבא מציעא פ"ז ע"א), עד יעקב לא הוה חולשא, אתא יעקב בעא רחמי והוה חולשא, שנאמר (בראשית מ"ח א') "ויאמר ליוסף הנה אביך חלה",

כתב רש"י (בבא מציעא פ"ז ע"א), בעא רחמי והוה חולשא, **שיחלה אדם לפני מותו ויצוה לביתו.**

במדרש, שיהיה מיישב בין בניו

איתא במדרש (בראשית רבה פרשת תולדות פרשה סה סימן ט'), יעקב תבע את החולי, אמר לפניו **רבון העולמים** אדם מת בלא חולי ואינו מיישב **בין בניו**, מתוך שהוא חולה שנים או שלשה ימים הוא **מיישב בין בניו**,

אמר לו הקדוש ברוך הוא חייך דבר טוב תבעת וממך הוא מתחיל (בראשית מ"ח א') **"ויאמר ליוסף הנה אביך חולה"**, א"ר לוי אברהם חידש זקנה, יצחק חידש יסורים, יעקב חידש חולי, ע"כ **במדרש רבה**, עיי"ש,

בילקוט שלא יהיה קטטה בין הבריות

איתא בליקוט (ילקוט שמעוני תהלים רמז תתעד) עד ימי יעקב היה אדם עוטש ומת, תדע לך שכן הוא אדם שעוטש אומרים לו חיים טובים, מכלל שהיתה לו מיתה. אמר יעקב רבש"ע **אתה נותן קטטה בין בריותיך**, אלא יהא אדם חולה ועושה בין בניו מה שהוא צריך ואחר כך הוא מת.

על פי הנ"ל מבואר למה סידר יעקב הנחלות לפניו שסיפר ליוסף את כל אשר נעשה

כתיב (בראשית מ"ח ה') **ועתה שני בניך הנולדים לך בארץ מצרים עד באי אליך מצרימה לי הם אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי**, **כתב רש"י**, בחשבון שאר בני הם **ליטול חלק בארץ** איש כנגדו,

ורק אח"כ כתיב (בראשית מ"ח ז') ואני בבאי מפדן מתה עלי רחל בארץ כנען בדרך וגו',

יש לומר, עפ"י מה שאמרו ששמעו כל מלכי הארץ ותמהו, שיעקב ביקש על החולי, ובודאי גם תמהו במצרים על כך,

יש לומר כי על תמיהה זאת בא יעקב אבינו להשיב, ואמר ליוסף, כי הטעם שביקש על החולי, בכדי ליישב בין בניו עניין הנחלות,

המופת הרביעי מיום שנברא העולם לא היה **אדם חולה**, אלא בכל מקום שהיה אדם, אם בדרך אם בשוק ונתעטש, היתה נפשו יוצאה מנחיריו ומת, עד שבא **יעקב אבינו ובקש רחמים על זאת**, ואמר לפני הקב"ה, רבונו של עולם אל תקח את נפשי ממני **עד אשר אני מצוה את בני ובני ביתי**, ונעתר לו, שנאמר (בראשית מ"ח א') "ויהי אחרי הדברים האלה ויאמר ליוסף הנה אביך חולה"

ושמעו כל מלכי הארץ ותמהו, שלא היה כמהו מיום שנבראו שמים וארץ, לפיכך חייב אדם לומר לחבירו בשעת עטישותיו "חיים", (זה מה שנוהגין עפ"י המפרשים והפוסקים לומר "אסותא") שנהפך מוות העולם, לאור, שנאמר (איוב מ"א י') **עטישותיו תהל אור**,

מי הם נהפכו ליבשה

המופת החמישי, מיום שנבראו שמים וארץ לא **נהפכו מי הם ליבשה**, עד שיצאו ישראל ממצרים ועברו בתוך הים, ושמעו כל מלכי הארץ ורגזו, **שלא היה כמהו מיום שנברא העולם**,

השמש עמדה מלכת

המופת הששי, מיום שנבראו שמים וארץ הירח והכוכבים והמזלות עולין להאיר על הארץ, ואינן מערעין זה עם זה, **עד שבא יהושע ופשט ידו לאור השמש ולאור הירח ולאור הכוכבים**, והזכיר עליהם את השם, ועמדו ושמעו מלכי הארץ ותמהו **שלא היה כמהו מיום שנברא העולם**,

חולה שנתרפא מחוליו

המופת השביעי, מיום שנבראו שמים וארץ לא היה **אדם חולה ויחיה מחליו**, עד שבא חזקיהו מלך יהודה וחלה ויחיה, וראו כל מלכי הארץ ותמהו **שלא היה כמהו מיום שנברא העולם**, ושלחו לראות את המופת, **ע"כ בפרקי דרבי אליעזר**,

ב, יעקב אבינו ביקש על החולי כדי להביא שלום

כתיב (בראשית מ"ח א') "ויהי אחרי הדברים האלה ויאמר ליוסף הנה אביך חולה"

ד, ביאור הענין שנתן ידו על שמאלו שהוא הבכור ע"ד תלמידי האריז"ל

שלא יהיה קטטה בין בניו, לפיכך אמר לו תחילה ענין הנחלות.

אפשר לומר טעם למה קודם שבירך את בניו אמר לו ענין הנחלות

ע"ד הר"ן שאומר כי נחלות באים להפריד בין אחים

לפי שידע יעקב, כי ענין הנחלות בא להפריד בין האחים, כמו שכתב הר"ן, (דרשות הר"ן - הדרוש החמישי, עמוד ע"ה), כי סבב השי"ת ענין הברכה ליעקב, לפי שידוע כי העברת הנחלות ולנחול הראוי לחבירו בסבתו היא סבה חזקה להפריד בין אחים, כמו שבארנו. כי זאת היותה סבה חזקה קיימת להמשיך כוונת השם, שתהיה השנאה קבועה בין שני האחים וזרעם, ותמשך זאת השנאה עד אחרית הימים, עכ"ל הר"ן.

לפיכך, קודם "הברכה" שבירך יעקב את בניו, אמר להם ענין הנחלות להביא ביניהם השלום, ע"ד דאיתא (ילקוט שמעוני תהלים - פרק כט - רמז תשיא) רבי שמעון בן חלפתא אומר גדול השלום שאין כלי מקבל "ברכה" אלא השלום, שנאמר (תהלים כ"ט י"א) "ה' יברך את עמו בשלום".

ג, פירוש נפלא מסבו של החיד"א בפסוק ראה פניך לא פללתי

כתיב (בראשית מ"ח י"א) "ויאמר ישראל אל יוסף ראה פניך לא פללתי והנה הראה אתי אלקים גם את זרעך",

בספר כסא רחמים מהחיד"א על אבות דר' נתן (פרק ט"ז חלק הפירוש) כתב איתא בגמרא (סוטה ל"ו ע"ב) כתיב (בראשית ל"ט י"ב) "ותתפשהו בבגדו לאמר" וגו' - באותה שעה באתה דיוקנו של אביו ונראתה לו בחלון, וכו' וכו',

דרש שמעתי משם מר זקני אבי אבי כמהר"ר ישע' אזולאי זלה"ה, שפירש בזה פסוק, "ראה פניך לא פללתי והנה הראה אותי אלקים גם את זרעך" הכונה, ראת פניך לא פללתי שח"ו הייתי חושש שמא אתה רשע ואסור להסתכל בפני אדם רשע, אך ההצלה היה והנה הראה אותי אלהים, שהראה דיוקני אליך ועי"כ נצולת מהחטא, עכ"ד.

כתיב (בראשית מ"ח י"ג), וישלח ישראל את ימינו וישת על ראש אפרים והוא הצעיר, ואת שמאלו על ראש מנשה שכל את ידיו, כי, מנשה הבכור,

יש להבין, במה שאמר "כי" מנשה הבכור, ולא אמר על ראש מנשה והוא הבכור, כמו שאמר אצל אפרים והוא הצעיר, א"כ הוא נותן טעם לכך שנתן שמאלו על ראשו, "כי" מנשה הבכור, ומה טעם יש בו,

ביאור הענין ע"ד תלמידי האריז"ל ובן יהודע

כתב בספר בן יהודע (סוטה ל"ו ע"ב), לבאר, לישנא דגמרא, הא דאיתא בכמה מקומות (ברכות כ', ברכות נ"ה, ב"מ פ"ד, ב"ב קי"ח), אנא "מזרעא" דיוסף קאתינא דלא שלטא ביה עינא בישא, דמשמע הלשון מזרעו ולא כל זרעו, וביאר דבריו עפ"י מה שכתב,

בספר הליקוטים בשם אחד מתלמידי האריז"ל, (בפרשת שמות), דע דסוד חצי בני מנשה

שלא נכנסו לארץ, הוא, שיוסף נשא אסנת, שאימה היתה דינה, ואביה היה שכם, והיה חציה קליפה מצד שכם, וחציה קדושה מצד דינה, אך יוסף היה כולו קדושה,

וכאשר נתחתן יוסף עם אסנת נולד מנשה, ולקח מנשה, חציו קדושה וחציו קליפה, מצד אמו לקח את החצי שבה, שהיה מצד הקליפה, ומצד אביו לקח החצי של הקדושה,

וכשבא אפרים, לקח כולו הקדושה, חציה מצד אמו, שהוא החצי של הקדושה, וחציה משל אביו שהוא קדושה, ועל כן אפרים היה כולו קדוש,

לקיחת אפרים בימינו ומנשה בשמאלו

ולכן כאשר הביא יוסף לאפרים ומנשה אצל אביו לברכם, נטל אפרים שהיה כולו קדושה, בימינו, ומנשה שהיה חציו קדושה, בשמאלו, עכ"ד ספר הליקוטים,

וכתב בבן יהודע, נמצא, דחצי שבט מנשה שהיו בחוץ לארץ, היו מצד אותו החצי של קליפה שלקח מנשה מאמו, אבל אותו חצי

פרפראות פאר

השבת שנכנסו לארץ ישראל היה כולו מהצד שלקח מנשה מאביו יוסף הצדיק ע"ה,

ולפי זה, זאת הברכה, שיש לו ליוסף הצדיק ע"ה על ביטול עין הרע, שאמרו אנא מזרעא דיוסף, לא זכו בה בני מנשה כולם, אלא זכו בה רק אותו החצי של שבט מנשה שנכנסו לארץ,

שהם מצד חצי הקדושה שלקח מנשה מיוסף, שהם זרעו של יוסף ממש, ולא יתייחסו לאמם, אבל אותם שהיו בחוץ לארץ שהם מצד החצי של האם, אינם נקראים זרע יוסף ממש, ולכך לא זכו בברכה זו שלו, ועל כן בכל מקום הוא אומר אנא מזרעא דיוסף קא אתינא, שבא לשלול אותו החצי שהיו בחו"ל, עכ"ל בן יהודע,

בכך מבואר היטיב מהו נתינת טעם כי מנשה הבכור

ועפ"י ההסבר הנ"ל, מובן הלשון "כ"י מנשה הבכור, והוא נתינת טעם למה שהניח שמאלו על ראש מנשה, "כ"י מנשה היה הבכור שנולד ראשון, ונטל רק חצי קדושה, ולכן לקחו בשמאל,

כפל לשון ידעתי בני ידעתי

ואפשר גם, דזהו כפל הלשון, ידעתי בני ידעתי, ידעתי את חלקו של מנשה, וידעתי את חלקו של אפרים,

ה, פחז כמים אל תותר מרמז לאותו נזיר מן הדרום שהשחית שערך

איתא בגמרא, (נדרים ט"ו ע"ב), אמר רבי שמעון הצדיק, מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא אלא אחד, פעם אחת בא אדם אחד נזיר מן הדרום, וראיתו שהוא יפה עינים וטוב רואי וקווצותיו סדורות לו תלתלים,

אמרתי לו בני מה ראית להשחית את שערך זה הנאה, אמר לי רועה הייתי לאבא בעירי, הלכתי למלאות מים מן המעיין ונסתכלתי בבבואה שלי, ופחז עלי יצרי, ובקש לטורדני מן העולם,

אמרתי לו, רשע למה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך, במי שהוא עתיד להיות רמה ותולעה, העבודה שאגלחך לשמים, מיד עמדתי ונשקתיו על ראשו, אמרתי לו בני כמוך

פרשת ויחי תשפ"ב

ירבו נוזרי נזירות בישראל, עליך הכתוב אומר, איש כי יפליא לנדור נזיר להזיר לה, ע"כ,

כתב הר"ן ופחז יצרי עלי - מיהר מלי "פחז כמים", ובקש לטרדני מן העולם לילך אחרי מראה עיני.

רמז לנ"ל יש בפסוק פחז כמים אל תותר

וכך הוא הרמז בפסוק, (בראשית מ"ט ד') פחז, כמים, אל תותר,

פחז שאם פחז עליך יצרך,

כמים, שנסתכלת בבבואה שלך במי המעיין, וראיתי עצמך כבמים,

אל תותר, אל תותר את שערך זה הנאה, אלא התגלח לשמים.

וזה הרמז, פחז, כמים, אל תותר.

ו, מה ראית להשחית שערך הנאה מבואר ע"ד המהרש"א סוכה נ"ב

ביאור, במאמר המובא לעיל אות ה', בני מה ראית להשחית את שערך זה הנאה, יש לבאר ע"ד אומרם ז"ל סוכה נ"ב ע"א סנהדרין צ"ט ע"ב וביאור המהרש"א,

והכי איתא בגמרא (סוכה דף נב עמוד א) כתיב (זכריה י"ב י"ב) "וספדה הארץ משפחות לבד משפחות לבד משפחת בית דוד לבד ונשיהם לבד". הא הספידא מאי עבידתיה? פליגי בה רבי דוסא ורבנן. חד אמר: על משיח בן יוסף שנהרג, וחד אמר: על יצור הרע שנהרג. בשלמא למאן דאמר על משיח בן יוסף שנהרג - היינו דכתיב והביטו אלי את אשר דקרו וספדו עליו כמספד על היחיד. אלא למאן דאמר על יצור הרע שנהרג - האי הספידא בעי למעבד? שמחה בעי למעבד! אמאי בכו? -

כדרש רבי יהודה: לעתיד לבא מביאו הקדוש ברוך הוא ליצור הרע ושוחטו בפני הצדיקים ובפני הרשעים. צדיקים נדמה להם כהר גבוה, ורשעים נדמה להם כחוט השערה. הללו בוכין, והללו בוכין. צדיקים בוכין ואומרים: היאך יכולנו לכבוש הר גבוה כזה! ורשעים בוכין ואומרים: היאך לא יכולנו לכבוש את חוט השערה הזה! ואף הקדוש ברוך הוא

כעבות העגלה, ולכן אמר להשחית זה השיער, וכפי שאמר שביקש לטורדני מן העולם,

תמה עמהם, שנאמר כה אמר ה' צבאות כי יפלא בעיני שארית העם הזה בימים ההם גם בעיני יפלא.

ביאור אבשלום בשערו מרד

ע"ד זה יש לפרש אומרם ז"ל (סוטה י" ע"ב) אבשלום בשערו מרד, פירוש, שלא נתן לבו, כי היצה"ר הוא זה שמרבה בשערו לעשותו כהר,

אמר רבי אסי: יצר הרע, בתחילה דומה לחוט של בוכיא, ולבסוף דומה כעבותות העגלה, שנאמר (ישעיהו ה' י"ח) "הוי מושכי העון בחבלי השוא וכעבות העגלה חטאה".

ביאור המהרש"א כהר וכחוט השערה

ז, בן פורת יוסף בן פורת עלי עין ההבדל בין זרעא דיוסף למזרעא דיוסף

כתב המהרש"א (סוכה נ"ב ע"א) לצדיקים נדמה להם כהר, ולרשעים נדמה כחוט השערה כו'.

איתא בגמרא (סוטה ל"ו ע"ב) כתיב (יהושע י"ז) "וידברו בני יוסף את יהושע לאמר מדוע נתתה לי נחלה גורל אחד וחבל אחד ואני עם רב, ויאמר אליהם יהושע אם עם רב אתה עלה לך היערה, אמר להן, לכו והחבאו עצמכם ביערים שלא תשלוט בכם עין הרע, אמרו ליה, זרעיה דיוסף לא שלטא ביה עינא בישא, דכתיב (בראשית מ"ט כ"ב) "בן פורת יוסף בן פורת עלי עין", ע"כ,

ונתנו סימן בזה כי יצר הרע הוא כחו של עשו שנקרא הר שער ע"ש לצדיקים כהר ולרשעים כשער,

עוד כתב המהרש"א (סוכה נ"ב ע"א ד"ה דומה לחוט כו') מפורש בפי חלק ולפי ענינו דמייתי ליה הכא נראה לפרש משום דאמרו לעיל דלצדיקים נדמה להר ולרשעים לשער, קאמר דלא הוּוּ ב' הפכים בנושא א', אלא דמתחלה דומה לשער, דמיון החוט של בוכיא והיינו לרשעים שאינן רואין מה יהיה בסוף, והיינו ולבסוף דומה להר דמיון לעבות העגלה, והיינו לצדיקים שרואין מה יהיה בסופן ומרחיקין מתחלת העבירה,

איתא בגמרא (ברכות כ ע"א) אמרי ליה רבנן, לא קא מסתפי מר מעינא בישא, אמר להו, אנא מזרעא דיוסף קא אתינא, דלא שלטא ביה עינא בישא, דכתיב, בן פורת יוסף בן פורת עלי עין, ע"כ,

כתב המהרש"א (סנהדרין צ"ט ע"ב ד"ה ומ"ש מאי כעבות העגלה וגו'). ר"ל, כיון שמתחלה קאמר בחבלי שוא שאינו עב כל כך, מאי קאמר שוב לשון הסותר כעבות העגלה שהוא עב הרבה, ואמר להודיענו כי היצר הרע מתגבר על האדם בכל יום ומושכו ומרגילו בעון אחר שהוא אינו מתחלה אלא בחבלי שוא, והוא דמיון חוט של בוכיא ולבסוף עבירה גוררת עבירה עד שיתרבו כ"כ עד שאפשר ליגדל מהם חבל עב כעבות העגלה,

איתא בגמרא (ברכות נ"ה ע"ב) האי מאן דעייל למתא ודחיל מעינא בישא, לנקוט זקפא דידיא דימיניה בידא דשמאליה, וזקפא דידיא דשמאליה בידא דימיניה, ולימא הכי, אנא פלוני בר פלוני מזרעא דיוסף קאתינא דלא שלטא ביה עינא בישא, שנאמר בן פורת יוסף בן פורת עלי עין וגו', ע"כ,

מבואר, שהצדיק רואה בעצת היצר בתחילה שהוא כחוט השערה, שלבסוף יהיה כהר שער ומיד בתחילה מרחיקו מעליו,

איתא בגמרא (בבא מציעא פ"ד ע"א) אמרו ליה רבנן, לא מסתפי מר מעינא בישא, אמר להו, אנא מזרעא דיוסף קאתינא, דלא שלטא ביה עינא בישא. דכתיב בן פורת יוסף בן פורת עלי עין,

לפי"ז יש לפרש, כי אותו נזיר מן הדרום, שכתב המהרש"א (נדרים ט" ע"ב) למה הזכיר שבא מן הדרום, לומר לך כי היה חכם, ע"ד אומרם ז"ל (בבא בתרא כ"ה ע"ב) הרוצה להחכים יזרים,

איתא בגמרא (בבא בתרא ק"י ע"א) כתיב (יהושע י"ז י"ד) ויאמר אליהם יהושע אם עם רב אתה עלה לך היערה, אמר להו, לכו והחבאו עצמכם ביערים שלא תשלוט בכם עין רע, אמרו ליה: אנן מזרעא דיוסף דלא שלטא ביה עינא בישא; דכתיב, בן פורת יוסף בן פורת עלי עין,

לפיכך כשראה בבבואה את הר השער שבו, נתן לבו שהיצה"ר הוא זה שבא להכשילו

ויקשה מגמרא ב"ב (קיי"ח ע"א) המובא לעיל, שדיברו אלו שנכנסו לארץ, ושם אמרו מזרעא דיוסף, ולא אמרו זרעא דיוסף כמו בגמ' סוטה שדיבר אלו שנכנסו לארץ, וצע"ג. (גם בעין יעקב שהוא גרסא דתלמוד כת"י כתוב מזרעא דיוסף)

ח, ביאור אומרם ז"ל ומחוקק מבין רגליו אלו בני בניו של הלל

כתיב (בראשית מ"ט י'), "לא יסור שבט מיהודה ומחוקק מבין רגליו עד כי יבא שילה ולו יקהת עמים",

איתא בגמרא (סנהדרין ה' ע"א) לא יסור שבט מיהודה אלו ראשי גליות שבבל, שרודין את ישראל בשבט, ומחוקק מבין רגליו, אלו בני בניו של הלל שמלמדין תורה ברבים, ע"כ,

יש להבין, כיצד מחוקק מבין רגליו מלמד על בני בניו של הלל,

ביאור הענין ע"ד מעשה שהיה בהלל

איתא בגמרא (שבת דף ל"א ע"א) שוב מעשה בנכרי אחד, שבא לפני שמאי, אמר לו גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת, דחפו באמת הבנין שבידו, בא לפני הלל, גייריה, אמר לו דעלך סני לחברך לא תעביד, זו היא כל התורה כולה, ע"כ,

לפי"ז אפשר לפרש כך, דמשמעות המילה רגליו הם שתי רגליים, ומבין רגליו, משמעותו, אחת מרגליו, וזהו על רגל אחת, ולכן, הלל שהיה מסכים ללמדו על רגל אחת, כלומר על אחת מבין רגליו, היו בניו מלמדים תורה לרבים, וזהו ומחוקק מבין רגליו, אלו בניו של הלל שמלמדין תורה לרבים, ובכך מבואר כיצד למידיים על בני בניו של הלל, מהפסוק ומחוקק מבין רגליו, שהוא על רגל אחת.

ט, לקרות קריאת שמע בזמנה למדנו מבלעם ולמה לא מיעקב אבינו

כתיב (בראשית מ"ט ט') גור אריה יהודה מטרף בני עלית כרע רבץ כאריה וכלביא מי יקימנו,

כתיב (במדבר כ"ד ט') כרע שכב כארי וכלביא מי יקימנו,

כתב בספר בן יהוידע (סוטה ל"ו ע"ב), לבאר, לישנא דגמרא, שבכמה מקומות (ברכות כ'),

ברכות נ"ה, ב"מ פ"ד, ב"ב קי"ח), איתא אנא "מזרעא" דיוסף קאתינא דלא שלטא ביה עינא בישא, דמשמע הלשון מזרעו ולא כל זרעו, וביאר דבריו עפ"י מה שכתב,

בספר הליקוטאים בשם אחד מתלמידי האר"י ז"ל, (בפרשת שמות), כתב, דע דסוד חצי בני מנשה שלא נכנסו לארץ, הוא, שיוסף נשא אסנת, שאימה היתה דינה, ואביה היה שכס, והיה חציה קליפה מצד שכס, וחציה קדושה מצד דינה, אך יוסף היה כולו קדושה,

וכאשר נתחתן יוסף עם אסנת נולד מנשה, ולקח מנשה, חציו קדושה וחציו קליפה, מצד אמו לקח את החצי שבה, שהיה מצד הקליפה, ומצד אביו לקח החצי של הקדושה, וכשבא אפרים, לקח כולו הקדושה, חציה מצד אמו, שהוא החצי של הקדושה, וחציה משל אביו שהוא קדושה, ועל כן אפרים היה כולו קדוש,

וכתב בן יהוידע, נמצא, דחצי שבט מנשה שהיו בחוץ לארץ, היו מצד אותו החצי של קליפה שלקח מנשה מאמו, אבל אותו חצי השבט שנכנסו לארץ ישראל היה כולו מהצד שלקח מנשה מאביו יוסף הצדיק ע"ה,

ולפי זה, זאת הברכה, שיש לו ליוסף הצדיק ע"ה על ביטול עין הרע, שאמרו אנא מזרעא דיוסף, לא זכו בה בני מנשה כולם, אלא זכו בה רק אותו החצי של שבט מנשה שנכנסו לארץ,

שהם מצד חצי הקדושה שלקח מנשה מיוסף, שהם זרעו של יוסף ממש, ולא יתייחסו לאמם, אבל אותם שהיו בחוץ לארץ שהם מצד החצי של האם, אינם נקראים זרע יוסף ממש, ולכך לא זכו בברכה זו שלו, ועל כן בכל מקום הוא אומר אנא מזרעא דיוסף קא אתינא, שבא לשלול אותו החצי שהיו בחו"ל,

וכן כאן, שאמרו אותם החצי שנכנסו לארץ, זרעיה דיוסף לא שלטא ביה עינא בישא, שבאו לשלול אותם שבחו"ל עכ"ל בן יהוידע,

יש להקשות לדבריו שבכמה מקומות אמרו מזרעיא דיוסף שבא לשלול את אלו שלא נכנסו לארץ, אבל במקום הזה שדיברו אותם שנכנסו לארץ, לכן אמרו זרעיה דיוסף, ואין צ"ל מזרעא דיוסף,

כתיב (בראשית מ"ט ט"ו) **"גור אריה יהודה מטרף בני עלית כרע רבץ כאריה וכלביא מי יקימנו"**

כתיב (שופטים י"ד ה') (וירד שמשון ואביו ואמו תמנתה ויבאו עד כרמי תמנתה והנה **כפיר אריות** שאג לקראתו"),

כתב הרד"ק (שופטים י"ד ה') **כפיר אריות הכפיר גדול מגור והאריה גדול מהכפיר והלביא גדול מהאריה והליש גדול מהלביא וכל זמן שמזקין גבורתו נוספת בו, ע"כ,**

מבואר, שדרך גדילתו של האריה הוא, **גור, כפיר, אריה, לביא, ליש,**

הקשו בה, למה השווה יעקב אבינו את יהודה לקטן שבאריה שהוא **הגור**,

רש"י פירש (בראשית מ"ט ט"ו) גור אריה - על דוד נתנבא, בתחלה **גור** בהיות **שאול מלך עלינו** אתה הייתה המוציא והמביא את ישראל, ולבסוף **אריה** כשהמליכו את **דוד** עליהם,

רד"ק פירש (בראשית מ"ט ט"ו) גור אריה, מתחלה יהיה גור שהוא הקטן ואעפ"כ הוא על שאר החיות,

רשב"ם פירש (בראשית מ"ט ט"ו) הנער קרוי גור כדכתי' בתוך כפירים רבתה גוריה. לפי שהוא קל וגיבור יותר מאריה זקן, ממשיל את יהודה לגור אריות,

מלמד שנתן לו גבורה של ארי וחוצפה של גוריו

עוד יש לפרש ע"ד המדרש (בראשית רבה פרשת ויחי פרשה צ"ח סימן ז') **גור אריה יהודה**, מלמד שנתן לו **גבורה של ארי וחוצפה של גוריו**,

מבואר, כי גם האריה לא מספיק כח גבורתו, אלא צריך הוא גם החוצפה של הגור, ולכן בירכו יעקב בגור אריה, שיוכל לנצח את אויביו. ע"י החוצפה.

יא, ההבדל בין חמור נוער לחמור נוהק וביאור יששכר חמור גרם

כתיב (בראשית מ"ט יד) **"יששכר חמר גרם רבץ בין המשפתים"**,

איתא בגמרא (ברכות י"ב ע"ב) בקשו לקבוע פרשת בלק בקריאת שמע, משום דכתיב בה האי קרא, **"כרע שכב כארי וכלביא מי יקימנו"**,

כתב המהרש"א, (ברכות י"ב ע"ב ד"ה משום דכתיב ביה האי קרא) **וכלביא מי יקימנו**, דודאי אין מי שמקימו אלא הוא קם מאליו בזריזות, **כך יש לאדם לעמוד מאליו בזריזות בזמן קריאת שמע של שחרית שלא יעבור זמנו, עכ"ל המהרש"א,**

קריאת שמע של יעקב אבינו

איתא בגמרא (יומא י"ט ע"ב) הקורא את שמע לא ירמוז בעיניו, ולא יקרוץ בשפתותיו, ולא יורה באצבעותיו, ותניא, רבי אלעזר חסמא אומר, הקורא את שמע ומרמוז בעיניו, ומקרוץ בשפתותיו, ומראה באצבעו, עליו הכתוב אומר: **ולא אתי קראת יעקב,**

כתב המהרש"א (יומא י"ט ע"ב ד"ה ולא אותי קראת יעקב) מבואר דקאמר, ולא אותי קראת בק"ש, שלא נתכוונת בקריאתך, ושמעתי בזה ע"פ המדרש, כשבא יעקב למצרים כתיב וירא יוסף וגוי' ויבך על צואריו וגוי' **ויעקב לא נפל שקרא את שמע ע"כ**, וז"ש ולא אותי קראת **יעקב**, שלא קראת קר"ש כיעקב שלא רמוז בעיניו כו' ולא הפסיק בק"ש וק"ל: עכ"ל המהרש"א,

יש להקשות, המהרש"א שכתב בבלעם, **וכלביא מי יקימנו**, דודאי אין מי שמקימו אלא הוא קם מאליו בזריזות, כך יש לאדם לעמוד מאליו בזריזות בזמן קריאת שמע של שחרית שלא יעבור זמנו,

איך לא פירש זאת מהכתוב שאמר יעקב אבינו **וכלביא מי יקימנו**, וביותר, עפ"י דבריו של המהרש"א בעצמו שפירש על **לא אותי קראת יעקב**, שקבלת עומ"ש של יעקב היה הגדול ביותר, א"כ מה לנו ללמוד מבלעם הרשע, כאשר אמר יעקב אבינו באותו הלשון **וכלביא מי יקימנו**, וצריך ליישב.

י, גור אריה יהודה למה השווה יעקב את יהודה לקטן מתוך חמש האריות

כתיב (בראשית פרק ל פסוק טז) "ויבא יעקב מן השדה **בערב** ותצא לאה לקראתו ותאמר אלי תבוא כי שכר שכרתיך בדודאי בני"

השאלה איך הבין יעקב מקולו של החמור שמשמים רומזים לו לילך אצל לאה

יש לשאול, כשבא יעקב מן השדה **בערב**, ואז הוא הזמן **שחמור נוער** כדאיתא בגמרא **משמרת ראשונה חמור נוער**, ואין לומר שרק משום ששמעה ע"י נעירת החמור, שמגיע יעקב, זו הכוונה, שהקב"ה סייע באותו מעשה, וזה ע"י החמור, שנאמר "יששכר חמור גרם" - **חמור גרם לו ליששכר**,

איתא בגמרא (נדה דף לא עמוד א) מאי דכתיב בלילה הוא - מלמד שהקב"ה סייע באותו מעשה, שנאמר "יששכר חמור גרם" - **חמור גרם לו ליששכר**,

כתב רש"י, הוא - קודשא בריך הוא סייעה, שנטה חמורו של יעקב לאהל לאה ואותו הלילה של האחרות היה,

אלא צריך לומר שיותר מכך נרמז ליעקב ע"י החמור,

חכמת שלמה (נדה ל"א ע"א) בד"ה הוא כו' שנטה חמורו של יעקב כו' נ"ב אבל **בערוך** פי' בעבור ששמעה לאה קול של חמור שהיה טעון זאת היה גורם שיצאה לאה לקראתו,

לפירוש רש"י שהחמור נטה לאוהל לאה מובן היטיב הרמז שרמז ליעקב, אבל לייתר הפרשנים, איך הבין יעקב ולא **שנעירת החמור** לרמוז לו מה, שע"ז אומרים חז"ל **שהחמור גרם ליששכר**,

גליון הש"ס (נדה ל"א ע"א) **חמור גרם לו ליששכר**. בערוך ערך **חמרא** כתב, כלומר, כשחזר יעקב מן השדה **נהק החמור** ושמעה לאה ויצאה לקראתו וקראתו,

לפיכך צריך לחלק בין חמור נוער לחמור נוהק

כתיב (ירמיהו נ"א ל"ח) "יחדו ככפרים ישאגו נערו כגורי אריות",

איתא במדרש (רבה פרשת ויחי פרשה צט סימן י) ד"א יששכר חמור גרם, **חמור גרם אותו**, וכי מנין היתה לאה יודעת שבא יעקב אלא **נהק החמור** ושמעה קולו ויצאת לקראתו,

פירש רש"י נערו - ל' חמור **נוער**,

פירש הרד"ק נערו - כעניין שאגו ורז"ל נהגו בזה הלשון על חמור באמרם **חמור נוער**,

תרגום יונתן (בראשית ל ט"ז) ועל יעקב מן חקלא ברמשא ושמעת לאה **קל נהיקיה** דחמרא וידעת דהא יעקב אתא, ונפקת לאה לקדמותיה ואמרת לוותי תעול ארום מיגר אגרתיך ביברוחי דברי מן רחל אחתי,

כתיב (איוב ו' ה') **הינהק פרא** עלי דשא אם יגעה שור על בלילו:

פירש רש"י "הינהק פרא" כלומר וכי לחנם אני צועק והלא בהמה שוטה אינה **נוהקת** בזמן שיש לה דשא, וכן שור לא יגעה אא"כ אין לו בליל תבואה,

רש"י מסכת נדרים (כ ע"ב) יששכר חמור גרם - חמור גרם ליששכר שנולד, אותו חמור שהיה יעקב רוכב שפנה לאהל לאה.

כתיב (איוב ל' ז') בין שיחים **ינהקו** תחת חרול יספחו:

מהרש"א (נדה ל"א ע"א) יששכר חמור גרם כו' מפורש ספ"ב דנדרים ע"ש,

פירוש (מצודת דוד איוב ל' ז') בין שיחים - בין האילנות **יצעקו ויהמו** כפראים בעבור הרעב ותחת עצי הקוצים יתקבצו ויתאספו,

מהרש"א (נדרים כ' ע"ב) יששכר חמור גרם כו'. עיין פירש"י אבל בערוך בערך חמרא, פירש כשחזר יעקב מן השדה **נהק החמור** ושמעה לאה ויצאה לקראתו וקראתו עכ"ל וק"ל,

איתא בגמרא (ירושלמי יומא פרק ח הלכה ז') שאין **חמור נוהק** אלא מתוך כפיפה של חרובין,

איתא בגמרא (ברכות ג' ע"א) רבי אליעזר אומר: שלש משמרות הוי הלילה ועל כל משמר ומשמר יושב הקדוש ברוך הוא **ושואג כארי**, שנאמר: ה' ממרום ישאג וממעון קדשו יתן קולו שאוג ישאג על נוהו, וסימן לדבר: משמרה ראשונה - **חמור נוער**,

קרבן העדה (יומא פרק ח) שאין חמור **נוהק**. **שמח ומשתגע** ומזיק אלא מתוך שיש לו סל של חרובין בצוארו שמתענג בהן,

תעבוד", הוה הכתוב מוראת אב ואם למוראת המקום,

תנו רבנן, שלשה שותפין הן באדם, הקדוש ברוך הוא, ואביו, ואמו, בזמן שאדם מכבד את אביו ואת אמו, אמר הקדוש ברוך הוא, מעלה אני עליהם כאילו דרתי ביניהם וכבדוני. ע"כ,

קושיית המהרש"א ופירוקו

כתב המהרש"א (קידושין דף ל עמוד ב' ד"ה הוה הכתוב) וקשה הרי אין שוין ממש, דכבוד אב ואם מאכיל ומשקה כו', וזה לא שייך במקום, וכן במורא לא עומד במקומו ולא כו' כל זה לא שייך במקום

אבל נ"ל דה"ק הוה אותן הכתוב בחד לישנא לומר לך דכן בדין להשוותן, לפי ששלשתן שותפים בו וכדמסיק דהמכבדן כאילו כיבד גם את המקום,

וקאמר דמעלה אני עליהם כאילו דרתי ביניהם, דהיינו שם י"ה המחבר ומשתף שם איש ואשה כדאמרינן בסוטה (יז ע"א) וכאילו כבדני הבן, עכ"ד המהרש"א,

יש לבאר את קושיית המהרש"א ע"ד יוסף הצדיק

כתיב בראשית (פרק לט פסוק ו - ז) "ויהי יוסף יפה תאר ויפה מראה", "ויהי אחר הדברים האלה ותשא אשת אדניו את עיניה אל יוסף"

כתב רש"י ויהי יוסף יפה תואר - כיון שראה עצמות מושל, התחיל אוכל ושותה ומסלסל בשערן, אמר הקדוש ברוך הוא, אביך מתאבל ואתה מסלסל בשערך, אני מגרה בך אתה הדוב, מיד "ותשא אשת אדוניו" וגו',

רש"י (פסוק יא), "ויהי כהיום" וגו', שנראית לו דמות דיוקנוד של אביו וכו', כדאיתא במסכת סוטה (דף לו ב):

כתיב (בראשית פרק מט פסוק כד - כה) "מידי אביר יעקב משם רעה אבן ישראל, מאל אביך ויעזרך ואת שדי ויברכך"

כתב רש"י, מאל אביך, היתה לך זאת והוא יעזרך, ואת שדי, ועם הקדוש ברוך הוא היה לך, כשלא שמעת לדברי אדונתך והוא יברכך,

כתב רש"י (בראשית פרק מט פסוק כו) ורבותינו

מבואר, שחילוק יש בין חמור נוער לחמור נוהק, נוער הוא קול זעקה ושאגה, כדאיתא בגמרא "שאוג ישאג על נוהו" וזהו משמרת ראשונה חמור נוער,

אבל חמור נוהק, הוא קול של המיה, וכמ"ש האבן עזרא בשירו המפורסם "לך קלי תשוקתי" וכ"כ "לך אהמה ולא אדמה" שהוא לשון המיה וגעגוע, או קול של צהלה, ושונה היה קולו של החמור בשעה שבא יעקב מן השדה והיה החמור נוהק ולא נוער, כמ"ש, ומכך הבינו יעקב ולא שהחמור בא לרמוז, וזהו יששכר חמור גרם חמור גרם לו ליששכר,

יב, משום שאינם קוראים לבני אדם חמור לפיכך הם יודעי בינה, בצחות

איתא בגמרא (נדרים פ"א ע"א), מפני מה אין מצויין ת"ח לצאת ת"ח מבניהן, רב אשי אומר משום דקרו לאינשי חמרי, כתב רש"י, שאין נוהגין להן כבוד ומבזין אותן, מפני תורה שבהם,

ביאר המהרש"א משום דקרו לאינשי חמרי, כאילו בטבע הבריאה אינן ראויים לחכמה כבריאת החמור הזה,

ולפיכך אין בניהם ת"ח דלפי טבע הבריאה המוליד מוליד בדומה, וכיון שקורים לאינשי חמרי, הרי לדעתם אין המוליד מוליד בדומה, כשמאדם נולד חמור, אי"כ גם בניהם אינם בדומה להם ואינם ת"ח, עכ"ד המהרש"א,

ואפשר לפרש בדרך צחות, מפני מה זכו בני יששכר להיות תלמידי חכמים יודעי בינה, ע"י חמור, כלומר, מפני שלא קראו לאינשי חמרא, וזהו ישכר חמור גרם.

הכתוב מדי אביר יעקב מקל אביך ויעזרך מכוון לכתוב כבד את ה' מהונך

איתא בגמרא (קידושין דף ל עמוד ב) נאמר (שמות כ"י י"ב) "כבד את אביך ואת אמך", ונאמר (משלי ג' ט"ו) "כבד את ה' מהונך", הוה הכתוב כבוד אב ואם לכבוד המקום,

נאמר (ויקרא יט ג') "איש אמו ואביו תיראו", ונאמר (דברים ו' י"ג) "את ה' אלהיך תירא ואותו

פרפראות פאר

דרשו, **מידי אביר יעקב** - שנראתה לו דמות דיוקנו של אביו וכו' כדאי בסוטה (דף לו),

מבואר, שע"י **הקב"ה** וע"י **דמות דיוקנו של אביו**, ניצל מדבר עבירה,

ביאור הכתוב כבד את ה מהונך

פסיקתא דרב כהנא (מהדורת הרב דוב מנדלבוים) פיסקא י - (עשר תעשר) כתיב (משלי ג: ט), "כבד את ה' מהונך ומראשית כל תבואתך"

שאם היית נאה אל תהי פרוץ בעבירה, שלא יהיו הבריות אומרים איש פלוני נאה, ואינו גדור מן העבירה, על שם "כבד את ה' מהונך". ע"כ,

פסיקתא רבתי (מהדורת איש שלום פיסקא כה - עשר תעשר), דבר אחר **כבד את ה' מהונך** שאם היית בעל נוי שלא תטעה אחר עבירה, אלא כבד יוצרך וירא ממנו וקלסו בנוי שנתן לך **כבד ה' מהונך**.

ביאור אומרז"ל השווה הכתוב כיבוד אב ואם לכבוד המקום

על פי דברי הפסיקתא, שכבד את ה' מהונך פירושו, שאם היית נאה ובעל נוי אל תטעה לדבר עבירה,

יש לומר, כי ע"י שהיה יוסף יפה תואר ויפה מראה, ולא הלך אחר יצרו, בזה כיבדו להקב"ה ולאביו גם יחד, ובזה מבואר השווה הכתוב כבוד אביו לכבודו,

יג, יש לתת טעם למה לא הצליח פרעה ללמוד לשון הקודש

כתיב (בראשית נ"ו), "עלה וקבור את אביך כאשר השביעך",

איתא בגמרא (סוטה ל"ו ע"ב) א"ר חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, בשעה שאמר לו פרעה ליוסף **ובלעדיך לא ירים איש את ידו וגו'**, אמרו איצטגניני פרעה, עבד שלקחו רבו בעשרים כסף תמשילוהו עלינו, אמר להן, גנוני מלכות אני רואה בו, אמרו לו אם כן **יהא יודע בשבעים לשון**, בא גבריאל ולימדו שבעים לשון, לא הוה קגמר, הוסיף לו אות אחת משמו של הקדוש ברוך הוא ולמד, שנאמר עדות ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים

פרשת ויחי תשפ"ב

שפת לא ידעתי אשמע, ולמחר כל לישנא דאישתעי פרעה בהדיה אהדר ליה, **אישתעי איהו בלשון הקדש**, לא הוה קא ידע מאי הוה אמר, (דיבר יוסף בלשון הקודש ולא הבין פרעה), א"ל אגמורי, אגמריה ולא גמר, אמר ליה **אישתבע לי דלא מגלית**, (שאיני קולט את לשון הקודש) אישתבע לו, כי א"ל (כשאמר יוסף) **אבי**

השביעני לאמור א"ל (פרעה ליוסף) זיל איתשיל אשבועתך, אמר ליה **ואיתשלי נמי אדידך**, ואף על גב דלא ניחא ליה, א"ל **עלה וקבור את אביך כאשר השביעך**, ע"כ,

ויש לשאול וכי מה איכפת ליה לקב"ה בפרעה שכבר ידע כל הלשונות, שידע גם לשון הקודש,

אלא יש לומר, מכיוון והבטיח הקב"ה, גם ליעקב אבינו וגם ליוסף הצדיק, שיצאו מארץ מצרים, **כדכתיב**, (מח כא), "ויאמר ישראל אל יוסף הנה אנכי מת והיה אלקים עמכם והשיב אתכם אל ארץ אבותיכם",

וכתיב (נ" כד), "ויאמר יוסף אל אחיו אנכי מת ואלקים פקד יפקד אתכם והעלה אתכם מן הארץ הזאת, אל הארץ אשר נשבע לאברהם ליצחק וליעקב",

ובודאי דברו שם בענין הבטחת הגאולה, **ואיתא במדרשים**, דבני ישראל נגאלו בזכות **שלא שינו את לשונם**, ודיברו בלשון הקודש, ובזכות שלא שינו את לשונם לא הבין פרעה כי בנ"י יוצאים ממצרים, ודבר זה היה רוצה למנוע, כפי שלמדנו בפרשת שמות, **לפיכך עשה הקב"ה לפרעה שלא יבין בלשון הקודש**,

יד, ביאור יעקב אבינו לא מת וחיים עד העולם

כתיב (בראשית מ"ט ל"ג), "ויכל יעקב לצות את בניו ויאסף רגליו אל המטה ויגוע ויאסף אל עמיו", **כתב רש"י**, ויגוע ויאסף. "ומיתה לא נאמרה בו", ואמרו רבותינו ז"ל **יעקב אבינו לא מת**, ע"כ,

איתא בגמרא (תענית ה' ע"ב) אמר רבי יוחנן **יעקב אבינו לא מת**, אמר ליה, וכי בכדי **ספדו ספדנייא**, וחנטו חנטייא, וקברו קברייא, אמר ליה, מקרא אני דורש, שנאמר, (ירמיה ל"ו), ירמיה מ"ו כ"ז), ואתה אל תירא עבדי יעקב נאם ידוד ואל תחת ישראל כי הנני מושיעך

מרחוק, ואת זרעך מארץ שבים, ושב יעקב וישקט ושאנן ואין מחריד, מקיש הוא לזרעו, מה זרעו בחיים אף הוא בחיים, וכבר רבו הפירושים, במה תירצה הגמרא את הקושיא, וכי בכדי ספדו ספדנייא, וחנטו חנטייא, וקברו קברייא, ע"י הפסוק מקרא אני דורש, אלא דמצינו בכמה מקומות, מהו, המשך החיים גם למי שאינו בין החיים, כדלהלן,

ביאור הכתוב חיים עד העולם

כתיב (תהילים קל"ג) "כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן, זקן אהרן שיוורד על פי מדותיו, כטל חרמון שיוורד על הררי ציון, כי שם צוה ידוד את הברכה חיים, "עד העולם",

וברד"ק שם כתב, ופירוש עד העולם, זמן רב, אך לכאורה קשה, המשמעות של חיים עד העולם, פירושו שאין לו הפסק לעולם,

ביאור עד העולם

איתא במשנה (אבות פרק ד'), **שלשה כתרים הם, כתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות**, על כתר תורה נאמר שאינה ירושה לך, וכתר מלכות שהיה למשה רבינו, גם, לא נמשכה מלכותו לבניו, ורק **בכתר כהונה של אהרון הכהן**, מאז שנמשח אהרון הכהן בשמן הטוב, נמשכת ויורדת הכהונה לדור ודור **ונמשך לעולם**, ועל זה שאמר הכתוב **זקן אהרן שירד על פי מדותיו על זה אמר הכתוב כי שם, כלומר, אצל אהרון הכהן שיש המשך לעולם, צוה ידוד את הברכה, חיים, עד העולם,**

לפי"ז אפשר לפרש, כי הדבר הנמשך לעולם הוא הנקרא **חיים**, וכשהולכים בדרכי האבות, זה נותן **חיים, עד העולם**, וזהו מה זרעו בחיים אף הוא בחיים, כשיש המשך לדורות,

וכך יש לפרש בפסוק (דברים ל' ו') ומל ידוד אלהיך את לבבך **"ואת לבב זרעך"** לאהבה את ידוד אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך **למען "חייד"**, כלומר, אם יהיה לבב זרעך נימול, זה גורם לחייד.

טו, יששכר חמור גרם ג' פירושים שונים למשלחי הרגל השור והחמור

פירוש א' למשלחי הרגל השור והחמור

איתא בגמרא (בבא קמא י"ז ע"א), אמר רבי יוחנן משום ר"ש בן יוחאי, מאי דכתיב, (ישעיהו ל"ב כ'), "אשריכם זורעי על כל מים **משלחי רגל השור והחמור**", כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים, זוכה לנחלת שני שבטים, שנאמר אשריכם זורעי, ואין זריעה אלא צדקה שנאמר (הושע י" י"ב) "זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד", ואין מים אלא תורה, שנאמר (ישעיה נ"ה א') "הוי כל צמא לכו למים", וזוכה לנחלת שני שבטים, זוכה לכילה כיוסף,

דכתיב (בראשית מ"ט כ"ב) **בנות צעדה עלי שור**, וזוכה לנחלת **יששכר**, דכתיב (בראשית מ"ט י"ד) **יששכר חמור גרם**, ע"כ,

משלחי רגל השור והחמור, פירש רש"י, לנחלת שני שבטים - דהכי משמע רגליכם ישולחו בנחלת השור והחמור, יוסף ויששכר, ע"כ,

פירוש ב' למשלחי הרגל השור והחמור

איתא בגמרא (עבודה זרה ה' ע"ב) א"ר יוחנן משום רבי בנאה, מאי דכתיב, (ישעיהו ל"ב כ'), "אשריכם זורעי על כל מים **משלחי רגל השור והחמור**", אשריהם ישראל, בזמן שעוסקין בתורה ובגמילות חסדים, יצרם מסור בידם ואין הם מסורים ביד יצרם, שנאמר, אשריכם זורעי על כל מים, ואין זריעה אלא צדקה, שנאמר, (הושע י" י"ב) **זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד, ואין מים אלא תורה**, שנאמר הוי כל **צמא לכו למים. משלחי רגל השור והחמור** - תנא דבי אליהו: לעולם ישים אדם עצמו על דברי תורה כשור לעול וכחמור למשאו, ע"כ,

משלחי רגל השור והחמור, פירש רש"י, משלחים ומשליכין רגלי יצר הרע הבא על האדם מעליהם, יצר הרע קרוי אורח כדכתיב ויבא הלך לאיש העשיר (שמואל ב' יב).

פירוש ג' למשלחי הרגל השור והחמור

איתא בגמרא (בבא קמא ב' ע"ב) **כתיב** (שמות כ"ב ד') "ושלח את בערו וביער בשדה אחר" **ושלח** זה הרגל וכן הוא אומר (ישעיהו ל"ב כ'), **משלחי רגל השור והחמור**, ע"כ,

משלחי רגל השור והחמור פירושו, משלח הרגל כדי להזיק,

יש להבין, כיצד ניתן לפרש משמעות "משלחי הרגל,

יז, ביאור בספר עולת אהרון בדברי רש"י ציפית לישועה לדברי הנביאים

איתא בגמרא (שבת ל"א ע"א) אמר רבא בשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו נשאת ונתת באמונה, קבעת עתים לתורה, צפית לישועה, ופירש"י ז"ל צפית לדברי הנביאים,

כתב בספר עולת אהרון, וזה צריך ביאור, למה פרט רש"י ז"ל לדברי הנביאים דוקא, ולא לישועות הכתובים בתורה ובכתובים, ואף גם ב' שאלות אלו קבעת עתים לתורה, צפית לישועה צריך ביאור, דלמה שואלים לשאלות אלו כהדדי,

וכתב, נלע"ד עפ"י מ"ש בברכות (ל"ד ע"ב) אמר רבי חייה בר אבא אמר רבי יוחנן, כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא למשיא בתו לתלמיד חכם ולעושה פרקמטיא לתלמיד חכם ולמהנה תלמיד חכם מנכסיו, ופירש רש"י, נתנבאו, הטובות והנחמות.

והנה זה נודע, דמי שאינו לומד תורה בעצמו מחויב להחזיק ידי לומדי תורה (וכ"כ מהרש"א ז"ל בחלק)

מהרש"א (סנהדרין צ"ב ע"א ד"ה כל בית) וכ"כ, כל שאינו מהנה ת"ח כו' מייירי במי שאינו ת"ח וגם אם הוא אינו עוסק בתורה היה לו לסייע לדברי תורה כמ"ש עץ חיים היא למחזיקים בה לעוסקים בה לא נאמר אלא למחזיקים וזה שאינו מחזיק לומדי תורה אינו ראוי להיות בו סימן ברכה כי התורה היא הנותנת חיים וברכה ללומדיה ולמחזיקים בה, עכ"ל המהרש"א,

ובזה א"ש דשואלים את האדם קבעת עתים לתורה, ואם משיב שלא היה לו באפשרי ללמוד, אזי אומרים לו צפית לישועה, פירוש, של הנביאים, שכולן לא נתנבאו אלא למהנה תלמיד חכם מנכסיו, והיינו דאם לא למדת תורה בעצמך, היה לך להחזיק ידי לומדי תורה, דאזי היית צפית לישועת של הנביאים, שנתנבאו למהנה ת"ח, וזהו שפירש"י ז"ל צפית לדברי הנביאים, וכיוון למ"ש וק"ל, עכ"ל בעולת אהרון.

להערות הארות ולקבלת העלון
ניתן לפנות אל

"מכון פאר" רחוב חזון איש 2 בני ברק
פקס 03-6161555 נייד 0527-616166

דוא"ל 0527616166@gmail.com

בג' אופנים,

א, רגליכם ישולחו בנחלת השור והחמור,
ב, משלחים ומשליכין רגלי יצר הרע,
ג, משלח הרגל כדי להזיק,

יש לומר, כי ג' דרשות חז"ל מדברים כנגד צדיקים בינונים ורשעים,
דרשה א' כנגד צדיקים העוסקים בתורה, והם ישולחו בנחלת יוסף ויששכר כמבואר בגמרא,

דרשה ב' כנגד בינונים והם בעלי תשובה, וחז"ל נותנים להם עצה להינצל מיצא הרע,
דרשה ג' כנגד רשעים המשלחים רגל כדי להזיק, באדם ובבהמה,

וראיה לדבר, שבדרשה א' מדבר לצדיקים, שהדרשה בלשון יחיד, כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים, והם המעט, בדרשה ב' מדבר בבינונים שהם הרבה והדרשה בלשון רבים, בזמן שעוסקין בתורה ובגמילות חסדים, וגם סיום הדרשה לבינונים, לעולם ישים אדם עצמו על דברי תורה כשור לעול וכחמור למשאוי, ובודאי הצדיקים כבר שם, ואלו משלחי לברכה, ואילו משלחי הרגל להזיק, אלו לקללה,

טז, החזקת תורה קודם ללימוד התורה נשאת ונתת באמונה קבעת עתים לתורה

כתיב (בראשית מט י"ג י"ד), "זבולן לחוף ימים ישכן והוא לחוף אניות", "יששכר חמר גרם רבץ בין המשפתים",

איתא במדרש (תנחומא פרשת ויחי סימן י"א), "זבולן לחוף ימים", למה הקדים זבולן ליששכר, (ויששכר נולד קודם זבולן) שזבולן שעסק בפרקמטיא ויששכר עוסק בתורה, עשו שותפות ביניהם, שיהא פרקמטיא של זבולן ליששכר,

וכן משה ברכן, "שמח זבולן בצאתך ויששכר באהליך" (דברים ג), שמח זבולן בצאתך לפרקמטיא משום דיששכר באהליך עוסק בתורה, למה, "עץ חיים היא למחזיקים בה (משלי ג), לפיכך הקדים זבולן ליששכר שאלמלא זבולן, לא עסק יששכר בתורה, ע"כ מבואר כי משא ומתן שהוא כדי להחזיק תורה, הוא קודם ליששכר שעסק בתורה, כי ע"י משא ומתן של זבולן יכול יששכר לעסוק בתורה,